

ORMANLARIN FONKSİYONLARINA İLİŞKİN TOPLUMSAL BİLİNÇ DÜZEYİNİN İNCELENMESİ (KAHRAMANMARAŞ İLİ ÖRNEĞİ)

Mehmet PAK^{1*}, Okan ÖZKAZANÇ², Arif OKUMUŞ³

¹ Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Orman Mühendisliği Bölümü, Kahramanmaraş, Türkiye

² Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Orman Mühendisliği Bölümü, Kahramanmaraş, Türkiye

³ Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Orman Mühendisliği Bölümü, Kahramanmaraş, Türkiye

*Sorumlu yazar: mpak@ksu.edu.tr

Mehmet PAK: <https://orcid.org/0000-0002-2667-0454>

Okan ÖZKAZANÇ: <https://orcid.org/0000-0002-4715-378X>

Arif OKUMUŞ: <https://orcid.org/0000-0003-4745-9380>

Please cite this article as: Pak M., Özkazanç O., & Okumuş, A. (2021) Ormanların Fonksiyonlarına İlişkin Toplumsal Bilinç Düzeyinin İncelenmesi (Kahramanmaraş İli Örneği) *Turkish Journal of Forest Science*, 5(2), 462-477

ESER BİLGİSİ / ARTICLE INFO

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş 27 Haziran 2021 / Received 27 June 2021

Düzeltilmelerin gelişi 6 Ağustos 2021 / Received in revised form 6 August 2021

Kabul 8 Ağustos 2021 / Accepted 8 August 2021

Yayınlanma 31 Ekim 2021 / Published online 31 October 2021

ÖZET: İnsanoğlu ormanla daima iç içe olmuş ve bu eşsiz kaynaktan değişik şekillerde faydalanmıştır. Küresel ısınma ve iklim değişikliğinin etkileri, nüfusun artması, sanayileşmede yaşanan artış, çarpık kentleşme, yanlış arazi kullanımı ve yaşam düzeyinin yükselmesine bağlı olarak ormanlardan faydalanmanın şekli zamanla değişmiştir. Ormanların ürettiği faydaların çeşitliliği ormanları aynı zamanda bir kaynaklar topluluğu haline getirmektedir. Genellikle ormanla etkileşim halinde olan toplumlar orman kaynaklarının en yüksek faydayı sağlayacak şekilde planlanması ve faydalanmaya konu edilmesini amaç edinmektedir. Bu süreçte toplumun orman kaynaklarına yönelik bakış açısı ve algısı, orman kaynaklarına ilişkin taleplerin belirlenmesinde ve bu kaynakların etkin bir şekilde kullanılmasında etkili olmaktadır. Bu çalışma ile Kahramanmaraş şehir merkezinde yaşayan insanların orman kaynaklarının fonksiyonlarına ilişkin toplumsal bilinç düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla hazırlanan 43 soruluk anket formu yüz-yüze görüşme ile 291 kişiye uygulanmıştır. Araştırma amacı doğrultusunda, anket sonuçlarının analizinde; frekans ve yüzde analizi ile çapraz tablo (crosstab) analizi ve khi-kare bağımsızlık testinden istifade edilmiştir. Araştırma sonucunda ankete katılanların % 5,5'inin orta, % 94,5'inin yüksek düzeyde bilince sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca ankete katılanların sosyo-ekonomik özelliklerden yaş, cinsiyet, eğitimi durumu ve gelir düzeyi değişkenleri ile orman kaynaklarına yönelik bilinç düzeyleri incelendiğinde sadece eğitim durumu ile bilinç düzeyi ($\chi^2=12,032$, $p=0,034$) arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Yine, cinsiyet ile ormandan faydalanma şekilleri ($\chi^2=27,186$, $p=0,000$), eğitim ($\chi^2=136,150$, $p=0,000$) ve gelir değişkenleri ($\chi^2=111,323$, $p=0,000$) ile ormandan faydalanma şekilleri, eğitim ($\chi^2=189,892$, $p=0,000$) ve gelir değişkenleri ($\chi^2=137,191$, $p=0,000$) ile ormancılık teşkilatının yaptığı çalışmalar arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Çevresel felaketlerin arttığı günümüz dünyasında tüm toplum kesimleri bilinçlendirilmeli ve orman kaynaklarının fonksiyonlarının bu felaketleri önlenmede üstlendiği rollere dikkat çekilmelidir.

Anahtar kelimeler: Toplumsal bilinç, küresel ısınma ve iklim değişikliği, orman kaynakları

INVESTIGATION OF THE PUBLIC AWARENESS LEVEL REGARDING THE FORESTS FUNCTIONS (THE CASE OF KAHRAMANMARAŞ PROVINCE)

ABSTRACT: Mankind has always been intertwined with the forest and has benefited from this unique resource in different ways. The perspective and perception of the society on forest resources is effective in determining the demands on forest resources and using these resources effectively. The way of utilization from forests has changed over time due to the effects of global warming and climate change, increase in population, unplanned urbanization, increasing industrialization, wrong land use and rising living standards. The diversity of benefits produced by forests also makes forests a community resources. Generally, societies that interact with the forest aim to plan and utilize forest resources in a way that will provide the highest benefit. In this process, the society's perspective and perception towards forest resources is effective in determining the demands for forest resources and using these resources effectively. With this study, it was aimed to determine the social awareness levels of the people living in Kahramanmaraş city center regarding the forest functions. For this purpose, prepared a 43 item questionnaire was applied to 291 people through face to face interviews. For the purpose of the research, crosstab analysis and chi-square independence test were used. As a result of the study, it was determined that 5.5% of the participants had a medium and 94.5% had a high level of consciousness. Age, gender, educational status and income level variables from socio-economic characteristics and the level of awareness about forest resources functions were examined. It was determined that there was only a significant relationship between education level and consciousness level ($\chi^2=12.032$, $p=0.034$). Also, it has been determined that there is a significant difference between gender and ways of utilization from the forest ($\chi^2=27.186$, $p=0,000$), education ($\chi^2=136,150$, $p=0,000$) and income ($\chi^2=111,323$, $p=0,000$) variables and ways of utilization from the forest, education ($\chi^2=189.892$, $p=0,000$) and income ($\chi^2=137.191$, $p=0,000$) variables and forestry organization's studies. In today's world where environmental disasters are increasing, awareness of all sections of society should be raised and in preventing these disasters the role of forest functions ought to be given importance.

Keywords: Global warming and climate change, forest resources, public awareness

GİRİŞ

Dünyadaki karasal alanların 1/3'ünü oluşturan ormanlar yaklaşık 4 milyar hektarlık bir alanı kaplamaktadır (FAO and UNEP, 2020). Türkiye'nin toplam ormanlık alanı 22.7 milyon hektar olup, bu alan ülke yüzölçümünün % 29'una karşılık gelmektedir (OGM, 2020). Ormanlar toplumun orman ürün ve hizmetlerine olan gereksinimlerini karşılamakta ve insan yaşamı için son derece hayati değere sahip olan işlevleri yerine getirmektedir. Ormansızlaşma sürecinin sonucu olarak 2010-2020 yılları arasında yıllık 4.7 milyon hektar orman alanı yok olmuştur (FAO and UNEP, 2020). Bunun neticesinde ormanların yapı ve bileşimlerinde bozulmalar meydana gelmiştir ve gelmeye devam etmektedir.

Ormanlık, sürdürülebilirlik ve çok yönlü yararlanma ilkeleri temelinde ve toplumun talepleri göz önünde bulundurularak insanlara çeşitli ürün ve hizmetler sağlamak amacıyla gerçekleştirilen faaliyetlerin bütünüdür (Akesen ve Ekizoğlu, 2010). Küresel ısınma ve iklim değişikliği ile çölleşme olguları ormansızlaşma sürecinin hızlanmasına, bu ise ormanların sadece odun hammaddesi üretim kaynağı olmadığına daha iyi anlaşılmasına vesile olmuştur. Günümüzde, odun hammaddesi üretiminin sürekliliğini sağlama yaklaşımından orman ekosistemlerinin sürdürülebilir yönetimine doğru bir gelişim evresi yaşanmıştır. Bu kapsamda ormanlarla ilişkili planlama çalışmalarına oduna dayalı ürünler yanında odun dışı ürün ve hizmetler de dahil edilmeye başlanmıştır.

Öte yandan insanoğlu ormanla daima iç içe olmuş ve bu eşsiz kaynaktan değişik şekillerde faydalanmıştır. Küresel ısınma ve iklim değişikliğinin etkileri, nüfusun artması, sanayileşmede yaşanan artış, çarpık kentleşme, yanlış arazi kullanımı ve refah düzeyinin yükselmesine bağlı olarak ormanlardan faydalanmanın şekli zamanla değişmiştir. Toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimi ve değişiminin sonucu olarak orman kaynaklarından beklentiler de çeşitlenerek artmıştır (Korkmaz, 2012). Örneğin orman kaynaklarına olan talep ve beklentiler geçmişte ağırlıklı olarak odun hammaddesi üretimi temel alınarak gerçekleştirilmekte iken, bu talepler günümüzde hem çeşitlenmiş (odun dışı orman ürünleri, rekreasyon, ekoturizm, av ve yaban hayatı, toprak ve su kaynaklarının korunması, karbon depolama, havanın temizlenmesi vb.) hem de farklı ağırlıklar kazanmıştır (Geray vd. 2007). Ormanların ürettiği faydaların çeşitliliğinin artması, ormanları bir kaynaklar topluluğu haline getirmektedir (Şafak, 2009). Toplumun orman kaynaklarına yönelik en belirgin amacı ise en yüksek faydayı sağlayacak şekilde bu kaynağın planlanması ve kullanılmasıdır (Geray vd. 2001).

Ormanların daha iyi anlaşılmasına ve yönetilmesine katkı sağlayan orman fonksiyonu; orman ekosistemlerinin bileşenlerini oluşturan canlı ve cansız, mikro ve makro elemanları arasındaki karşılıklı ilişki ve etkileşim sürecinde, kendiliğinden ortaya çıkan ve toplumun yararı için kullanılan mal ve hizmetlerdir (Asan, 2013). Orman ekosisteminde oluşan fayda ve fonksiyonların çeşitleri, önem ve öncelikleri, ülkeden ülkeye ve bölgeden bölgeye farklılık gösterebilmektedir. Örneğin gelişmiş ülkelerde toplum sağlığı, rekreasyon, gürültüyü önleme gibi fonksiyonlar ön planda yer alırken, gelişmemiş veya az gelişmiş olan ülkelerde bu fonksiyonlar nispeten geri plana itilmektedir (Asan, 1995; Batur, 2005). Bu nedenle de orman fonksiyonları, Eraslan (1982); Özdönmez vd. (1998); Geray (1998); Asan (1999); Öztürk vd. (2003); Korkmaz (2006); Geray vd. (2007); İltter ve Ok (2007) gibi yazarlar tarafından farklı biçimlerde gruplandırılmaktadır.

Helsinki'de 1993 yılında düzenlenen Avrupa'da Ormanların Korunması Bakanlar Konferansı'nda orman fonksiyonları konusunda küresel bir mutabakat sağlanmış ve ormanların ekonomik, ekolojik, sosyal fonksiyonları ön plana çıkarılmıştır. Ülkemizin katıldığı FAO-UNEP ve Pan-Avrupa süreçlerinde de ölçüt ve göstergeler belirlenirken ormanların ekonomik, ekolojik veya çevresel, sosyal ve kültürel fonksiyonları üzerinde durulmuştur (Batur, 2005).

Türkiye'de uluslararası süreçlere ve değişen konjonktüre uyum sağlamak üzere 2008 yılında Ekosistem Tabanlı Fonksiyonel Orman Amenajman Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmeliğe göre orman fonksiyonları Eraslan (1982)'nin yaptığı sınıflandırma dikkate alınarak gruplandırılmıştır. Fonksiyonel planlama anlayışının ormancılık terminolojisine girmesinden sonra ormanlar ekonomik fonksiyon (orman ürünleri üretimi), ekolojik fonksiyon (doğayı koruma, erozyonu önleme ve iklim koruma) ile sosyal ve kültürel fonksiyon (hidrolojik, toplum sağlığı, estetik, ekoturizm ve rekreasyon, ulusal savunma ve bilimsel

fonksiyon) olmak üzere 3 ana fonksiyon grubuna ayrılmıştır. Bahse konu fonksiyon grupları esas alınarak Orman Genel Müdürlüğü (OGM) tarafından yapılan sınıflandırmaya göre Türkiye ormanlarının % 42'si ekonomik, % 49'u ekolojik ve % 9'u ise sosyal ve kültürel fonksiyonları ihtiva etmektedir (OGM, 2020).

Yukarıda değinilen orman kaynaklarının fonksiyonlarının sürekliliği dolayısıyla orman kaynaklarının korunmasında birçok faktör etkili olmaktadır. Gelir düzeyi, eğitim, kaynağa olan ihtiyaç, toplumsal algı faktörleri bu etkiler arasında yer almaktadır (Şen ve Toksoy, 2006). Bir toplumun orman algısı kaynağın sürekliliği ve kaynağın tamamen tüketilmesi gibi birbirine zıt yönde iki önemli sonucun ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Birben ve Ünal, 2020). Orman kaynaklarının yönetimi ve özellikle de korunması faaliyetlerinde etkinliğin artırılması her şeyden önce toplumun bu kaynaklara olan algısına bağlıdır (Sağlam ve Öztürk, 2008). Kaynak değerine zarar vermeden koruma-kullanma dengesinin sağlanması ile gelecek kuşakların da bu kaynaklardan yararlanması mümkün olabilecektir (Birben vd. 2018).

Günümüzde kırsal ve kentsel nüfus ormancılık politikalarının geliştirilmesi ve uygulanmasında önemli paydaşlar arasında yer almaktadır. Bu kesimlerin talepleri çeşitli politikaların üretilmesinde, çatışma yönetiminin gerçekleştirilmesinde ve yerel karar alma süreçlerine katılımda ön plana çıkmaktadır (Erol, 2012; Pak ve Berber, 2011). Ormanlar ve ormancılık etkinlikleri ile ilgili beklentiler ve istekler kararlaştırılmadan, toplumun ormanlara olan ilgisinin düzeyi ile ilgili sağlıklı temellere dayanan kararlar alabilmek oldukça zor olacaktır (Atmış, 2001). Bu kapsamda ülkemizde orman ve çevre ile ilgili kuruluşlar politikalarını oluştururken toplumun orman kaynaklarının fonksiyonları hakkında belirli bir farkındalığının olması gerekmektedir.

Toplumun orman kaynaklarına olan bakış açısı ve algısı, orman kaynaklarına olan taleplerin belirlenmesinde ve bu kaynakların etkin bir şekilde kullanılmasında etkili olmaktadır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde; orman kaynaklarının fonksiyonları ile ilgili ülkemizde çalışmalar yapılmaktadır. Ancak literatür incelendiğinde Türkiye'de orman kaynaklarının fonksiyonlarının bilinç düzeyleri ile ilgili sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır (Pak ve Berber, 2011; Birben vd. 2018; Birben ve Ünal, 2020). Yurt dışında yapılan çalışmalar incelendiğinde orman kaynaklarının fonksiyonları ile ilgili çok sayıda araştırma olmasına rağmen, toplumun orman kaynaklarının fonksiyonları ile ilgili bilinç düzeylerinin incelendiği sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır (Meijaard et. al. 2013; Ouko et. al. 2018). Bu çalışma ile Kahramanmaraş şehir merkezinde yaşayan insanların orman kaynaklarının fonksiyonları hakkında mevcut bilinç düzeylerinin belirlenmesi ve bilinç düzeyinin cinsiyet, yaş, eğitim, gelir gibi faktörlere göre değişip değişmediğinin ortaya konulması hedeflenmiştir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Materyal

Çalışmada Kahramanmaraş il merkezinde yaşayan katılımcılara uygulanan anket formları birincil veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Ayrıca ikincil kaynak olarak da daha önce yapılmış olan yüksek lisans ve doktora tezleri, bilimsel makale ve tebliğler ile kurumsal istatistik verilerinden faydalanılmıştır.

Yöntem

Bu çalışmada orman kaynaklarının fonksiyonlarına ilişkin toplumsal bilinç düzeyini araştırmak amacıyla, yüz-yüze görüşmeye dayalı anket yönteminden istifade edilmiştir. Anket çalışması, Kahramanmaraş il merkezinde yer alan 291 katılımcı ile 15 Haziran 2020-15 Ekim 2020 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Söz konusu anket soruları hazırlanırken daha önce yapılan benzer çalışmalardan (Yılmaz, 2004; Geray vd. 2007; Pak ve Berber, 2011; Şafak ve Gül, 2012; OGM, 2014) yararlanılmış ve soruların amaca uygun ve anlaşılabilir olmasına özen gösterilmiştir. Hazırlanan anket formu 43 sorudan ve üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde ankete katılanların sosyo-ekonomik özelliklerini belirlemeye yönelik 5 soru, ikinci bölümde ormanların ekonomik, sosyo-kültürel ve ekolojik fonksiyonları ile ilgili sırasıyla 8, 11 ve 16 sorudan oluşan toplam 35 soru yöneltilmiştir. Üçüncü bölümde ise ormandan faydalanma şekli, ormancılık teşkilatının yaptığı çalışmalar ve ormana bakış açısı ile ilgili kategorik ve çoklu cevaplardan oluşan 3 soru yer almaktadır.

Bu kapsamda öncelikle uygulanacak anket formlarının tasarımı yapılmış olup, anket formları seçilmiş bir gruba uygulanıp ön test yapıldıktan sonra nihai halini almıştır. Ankette yer alan ifadelerin yanıtları için beşli Likert ölçeği kullanılmıştır. Bu ifadelerin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach alfa değeri) 0,898 olarak bulunmuştur. Bulunan iç tutarlılık katsayısı 0,8'den büyük olduğu için kullanılan ölçek, istatistiki olarak yüksek güvenilirliktedir (Kılıç, 2016). Araştırmada anket uygulanacak katılımcı sayısını belirlemek üzere gerekli örneklem büyüklüğü aşağıdaki eşitlik yardımı (1) ile hesaplanmıştır (Özdamar, 2003).

$$n = \frac{Z^2 \times N \times p \times q}{N \times D^2 + Z^2 \times p \times q} \quad (1)$$

Burada;

n: Örneklem büyüklüğü,

Z: Belirli bir anlamlılık düzeyinde normal eğri alanları (z) tablosuna göre bulunan teorik değer (%95 güven düzeyi için 1,96),

N: Ana kütle büyüklüğü,

D: Kabul edilen örnekleme hatasını (Bu çalışmada % 5 olarak alınmıştır)

p: Ölçmek istenilen büyüklüğün ana kütlede bulunma olasılığını,

q: Ölçmek istenilen büyüklüğün ana kütlede bulunmama olasılığını temsil etmektedir.

Örnek büyüklüğünün belirlenmesinde önemli bir değişken olan, araştırmada aranan unsurun, ana kütle içerisinde bulunma ve bulunmama oranları (p ve q), genellikle araştırma öncesi konuyla ilgili herhangi bir fikir ileri sürülemediği durumlarda % 50 - % 50 olarak alınarak, en yüksek düzeyde bir örnek büyüklüğü elde edilmektedir. Bu çalışmada da çalışmanın başında herhangi bir tahminde bulunulmadığı için p ve q oranları 0.50–0.50 olarak alınmıştır (Yavuz 2000).

Araştırma için Kahramanmaraş ili 2018 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS)'ne göre ana kütle 641.317 kişi olarak belirlenmiş ve buna göre örneklem büyüklüğü 240 kişi olarak hesaplanmıştır. Örneklem büyüklüğü yaklaşık % 20 artırılarak 291 kişi ile anket yapılmasına karar verilmiştir. Anket çalışması rastgele örnekleme yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Anket çalışmalarında, örneklemin ana kütleyle temsil yeteneğini artırmak için farklı ortamlarda ve farklı kesimlerle anket yapılmasına özen gösterilmiştir.

Uygulanan anket formlarına sıralı numara verilmiş ve bu numaraya göre SPSS paket programında veri tabanı oluşturulmuştur. Daha sonra bilgisayar ortamına aktarılan verilerin istatistiksel analizleri gerçekleştirilmiştir. Veri analizinde ilk olarak verilerin parametrik veri olup olmadığının test edilmesi amacıyla Shapiro-Wilk testi uygulanmış ve verilerin % 95 ($p>0,05$) güven düzeyinde normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir (Shapiro vd. 1968).

Bilinç düzeyini tespit etmek için ankete katılanların önermelere verdikleri cevaplar puanlandırılmıştır. Kahramanmaraş'ta yaşayanların ormanların ekonomik, ekolojik ve sosyo-kültürel fonksiyonları ile ilgili ifadeleri beşli Likert ölçeğine göre puanlandırılmıştır. Ankete katılanların orman kaynaklarının fonksiyonları ile ilgili bilinç düzeyini belirlemek için kullanılan anket formunun ikinci bölümündeki ölçek ve puanlandırma sistemi Tablo 1'de verilmiştir

Tablo 1. Bilinç Düzeyi Puanlandırma Çizelgesi

Ormanların Ekonomik, Ekolojik ve Sosyo-Kültürel Fonksiyonları İle İlgili İfadeler	1*	2*	3*	4*	5*
1 Ormanlardan kaliteli tomruk, tel direği, maden direği, vb. odun ürünleri üretilmektedir.	1	2	3	4	5
2 Yakacak odun üretimi ormanlardan sağlanmaktadır.	1	2	3	4	5
3 Ormanlardan odun - dışı orman ürünleri (mantar, defne, reçine vb.) üretimi yapılmaktadır.	1	2	3	4	5
4 Ormanlar temiz ve kaliteli içme suyu ile mineral ürünlerin üretimine katkı sağlamaktadır.	1	2	3	4	5
5 Orman kaynaklarından elde edilen ürünler ulusal ve uluslararası pazarlarda ekonomik kazanç sağlamaktadır.	1	2	3	4	5
6 Ormanlar barındırdığı bitki örtüsü sayesinde kaliteli bal üretimine katkı sağlamaktadır.	1	2	3	4	5
7 Ormanlar bünyesinde barındırdığı ot, yaprak vb. ürünler sayesinde hayvancılığın gelişmesine yardımcı olmaktadır.	1	2	3	4	5
8 Tıp, kozmetik, kimya ve boya vb. sanayi dalları için ormanlar önemli bir hammadde kaynağıdır.	1	2	3	4	5
9 Ormanlar hava ve gürültü kirliliğini azaltarak toplum sağlığına olumlu yönde katkı sağlamaktadır.	1	2	3	4	5
10 Rekreasyon (piknik, yürüyüş, dinlenme) faaliyetleri için uygun alanlar ormanlarda yer almaktadır.	1	2	3	4	5
11 Ormanlar pek çok sosyal ve sportif aktiviteler için uygun alanlar sağlamaktadır.	1	2	3	4	5
12 Ormanlar av turizmi alanları olarak işlev görmektedir.	1	2	3	4	5
13 Ormanlardan bilimsel (eğitim, araştırma vb.) amaçlarla faydalanılmaktadır.	1	2	3	4	5
14 Ormanlık faaliyetlerinde insanlara sağlanan iş ve gelir imkânları köyden kente göçü azaltmaktadır.	1	2	3	4	5
15 Ormanlar içerisindeki balıkçılık, arıcılık, vb. faaliyetler geniş bir istihdam ve gelir imkânı oluşturmaktadır.	1	2	3	4	5
16 Ormanlar su kaynaklarının korunmasına katkıda bulunmaktadır.	1	2	3	4	5
17 Ormanlar sahip olduğu temiz hava, manzara, doğal ortam vb. ile özellikle şehirlerde yaşayan insanların daha fazla ilgisini çekmektedir.	1	2	3	4	5
18 Ormanlar estetik görünüm sağlamaktadır.	1	2	3	4	5
19 Ormanlar ulusal savunmada stratejik öneme sahiptir.	1	2	3	4	5
20 Ormanlar doğal dengeyi sağlamaktadır.	1	2	3	4	5
21 Ormanlar oksijen üretmektedir.	1	2	3	4	5
22 Ormanlar karbon depolamaktadır.	1	2	3	4	5
23 Biyolojik çeşitliliğin sağlanmasına ormanlar katkıda bulunmaktadır.	1	2	3	4	5
24 Ormanlar çığ oluşumunu önlemektedir.	1	2	3	4	5
25 Heyelanın önlenmesinde ormanlar önemli işleve sahiptir.	1	2	3	4	5
26 Erozyonun önlenmesine ormanlar katkı sağlamaktadır.	1	2	3	4	5
27 Ormanlar taş yuvarlanması, kaya düşmesi vb. doğal afetlerin etkisini azaltmaktadır.	1	2	3	4	5
28 Sel ve taşkınların meydana gelmesini ormanlar önlemektedir.	1	2	3	4	5
29 Küresel ısınma ve iklim değişimi üzerinde ormanlar olumlu etkiye sahiptir.	1	2	3	4	5
30 Ormanlar iklimi düzenleme işlevini yerine getirmektedir.	1	2	3	4	5
31 Hassas alanların ve ekosistemlerin korunmasına ormanlar katkı sağlamaktadır.	1	2	3	4	5
32 Milli Park, Tabiat Parkı gibi özel nitelikli alanları ormanların bünyesinde barındırmaktadır.	1	2	3	4	5
33 Ormanlar yaban hayatı için barınma ve beslenme ortamı oluşturmaktadır.	1	2	3	4	5
34 Ormanlar barajların ekonomik ömrünü uzatmaktadır.	1	2	3	4	5
35 Ormanlar yeraltı sularının zenginleşmesini sağlamaktadır.	1	2	3	4	5

* 1 (Kesinlikle Katılmıyorum), 2 (Katılmıyorum), 3 (Fikrim Yok), 4 (Katılıyorum), 5 (Kesinlikle Katılıyorum)

Ankete katılanların sorulara verdikleri her olumlu ve anlamlı cevaplardan başlayarak sosyal uzaklık aralığı eşit olmak koşuluyla puanlama yapılmıştır. Bu puanlamada 1 ile 5 arasında değişen beşli Likert ölçeği esas alınmıştır (Şenyurt vd. 2011). Puanlamaya göre ankete

Ankete katılanların ormandan faydalanma şekli, ormancılık teşkilatının yaptığı çalışmalar ve ormana bakış açısı ile ilgili kategorik ve çoklu cevapların bulunduğu değişkenlerin yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi ve aylık gelir değişkenleri ile aralarındaki ilişki Tablo 4’de yer almaktadır.

Tablo 4. Çoklu Cevap ve Kategorik Veriler ile Yaş, Cinsiyet, Eğitim ve Gelir Değişkenleri Arasındaki İlişki

İlişki Aranan Değer	Khi-Kare	Anlamlılık Değeri	İlişki Durumu
Cinsiyet-ormandan faydalanma şekilleri	$\chi^2= 27,186$	0,000<0,005	Anlamli ilişki var
Cinsiyet-ormanlara bakış açısı	$\chi^2= 10,596$	0,157	Anlamli ilişki yok
Cinsiyet-ormancılık teşkilatının yaptığı çalışmalar	$\chi^2= 11,173$	0,344	Anlamli ilişki yok
Eğitim-ormandan faydalanma şekilleri	$\chi^2= 136,150$	0,000<0,005	Anlamli ilişki var
Eğitim-ormanlara bakış açısı	$\chi^2= 47,018$	0,084	Anlamli ilişki yok
Eğitim-ormancılık teşkilatının yaptığı çalışmalar	$\chi^2= 189,892$	0,000<0,005	Anlamli ilişki var
Yaş-ormandan faydalanma şekilleri	$\chi^2= 8,108$	0,618	Anlamli ilişki yok
Yaş-ormanlara bakış açısı	$\chi^2= 4,338$	0,993	Anlamli ilişki yok
Yaş-ormancılık teşkilatının yaptığı çalışmalar	$\chi^2= 17,676$	0,609	Anlamli ilişki yok
Gelir-ormandan faydalanma şekilleri	$\chi^2= 111,323$	0,000<0,005	Anlamli ilişki var
Gelir-ormanlara bakış açısı	$\chi^2= 43,044$	0,165	Anlamli ilişki yok
Gelir-ormancılık teşkilatının yaptığı çalışmalar	$\chi^2= 137,191$	0,000<0,005	Anlamli ilişki var

Cinsiyet ile ormandan faydalanma şekilleri ($\chi^2=27,186$, $p=0,000$) arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Genel olarak erkekler kadınlara oranla daha fazla ormandan faydalanmaktadır ve rekreasyon, piknik, kamp, spor, dinlenme amacıyla bu faydalanma gerçekleştirilmektedir. Cinsiyet ile ormana bakış açısı ($\chi^2=10,596$, $p=0,157$) ve ormancılık teşkilatının yaptığı çalışmalar ($\chi^2=10,596$, $p=0,344$) arasında anlamlı ilişki bulunmamaktadır. Birben vd. (2018) ile Birben ve Ünal (2020) yaptığı çalışmada cinsiyet ile ormana bakış açısı ormandan faydalanma şekilleri ve ormancılık teşkilatının yaptığı çalışmalar arasında anlamlı ilişkiler tespit etmiştir. Bu çalışmada ise sadece cinsiyet ile ormandan faydalanma şekilleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Birben vd. (2018) yaptığı çalışmada kadın ve erkeklerin büyük çoğunluğunun teşkilattan öncelikli beklentisinin ağaçlandırmalar ile orman alanlarının genişletilmesi olduğunu ifade etmiştir.

Eğitim ile ormandan faydalanma şekilleri ($\chi^2=136,150$, $p=0,000$) ve ormancılık teşkilatının yaptığı çalışmalar ($\chi^2=189,892$, $p=0,000$) arasında ilişki bulunmaktayken, eğitim ile ormanlara bakış açısı ($\chi^2=47,018$, $p=0,084$) arasında herhangi bir ilişkiye rastlanılamamıştır. Eğitim ile ormandan faydalanma şekilleri ilişkisi incelendiğinde, lise veya üniversite mezunlarının ormandan daha fazla faydalanmakta oldukları belirlenmiştir. Bu faydalanmanın şeklinin ise rekreasyon, piknik, kamp, spor ve dinlenme amaçlı olduğu ortaya çıkmaktadır. Lise ve üniversite mezunlarının ormancılık teşkilatının yaptığı çalışmaları daha yakından takip ettikleri tespit edilmiştir. Lise veya üniversite mezunları ormancılık teşkilatının yaptığı orman koruma ve orman yangınlarını söndürme faaliyetlerini yakından takip ettiklerini ifade etmişlerdir. Birben ve Ünal (2020) yaptığı çalışmada eğitim düzeyi ile ormandan faydalanma şekli ve orman kaynaklarının fonksiyonlarına ilişkin bakış açısı arasında anlamlı bir farklılık elde etmiştir. Bu çalışmada da kısmen de olsa benzer bir sonuç elde edilmiştir.

Yaş ile ormandan faydalanma şekilleri ($\chi^2=8,108$, $p=0,618$), ormancılık teşkilatının yaptığı çalışmalar ($\chi^2=17,676$, $p=0,609$) ve ormanlara bakış açısı ($\chi^2= 4,338$, $p=0,609$) arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Bu çalışmada Birben vd. (2018)’in yaptığı çalışma ile benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Gelir düzeyi ile ormandan faydalanma şekilleri ($\chi^2=111,323$, $p=0,000$) ile ormancılık teşkilatının yaptığı çalışmalar ($\chi^2=137,191$, $p=0,000$) arasında anlamlı bir ilişki tespit

edilmiştir. Ancak gelir düzeyi ile ormanlara bakış açısı ($\chi^2=43,044$, $p=0,165$) arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. Gelir düzeyi ile ormandan faydalanma şekilleri incelendiğinde; 2500-5000 TL ile 5001-7500 TL gelir grupları arasında yer alan katılımcıların ormandan rekreasyon, piknik, kamp, spor ve dinlenme amacıyla daha fazla faydalanmak istedikleri tespit edilmiştir. Gelir düzeyi ile ormancılık teşkilatının yaptığı çalışmalar incelendiğinde 2500-5000 TL ile 5001-7500 TL gelir gruplarına sahip katılımcıların ormancılık teşkilatının yaptığı orman koruma ve ağaçlandırma çalışmalarından daha fazla haberdar oldukları anlaşılmıştır. Birben vd. (2018) yaptığı çalışmada gelir durumları ile ormandan faydalanma şekilleri ve ormancılık teşkilatının çalışmalar arasında anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymuşlardır. Ayrıca Birben ve Ünal (2020) yaptığı çalışmada gelir durumu ile ormana bakış açısı arasında ilişki olmadığını belirlemiştir. Bu çalışma ile Birben vd. (2018) ile Birben ve Ünal (2020)'in yaptığı çalışmaların sonuçlarının benzerlikler gösterdiği tespit edilmiştir.

Ankete Katılanların Orman Kaynaklarının Fonksiyonlarına İlişkin Bilinç Düzeyleri

Ankete katılanların orman kaynaklarının fonksiyonlarına ilişkin bilinç düzeyi ile ilgili bulgular Tablo 5’de görülmektedir.

Tablo 5. Ankete Katılanların Bilinç Düzeyi Puanlarının Dağılımı

Bilinç Düzeyi	Frekans	Oran (%)
Düşük	0	0,0
Orta	16	5,5
Yüksek	275	94,5

Tablo 5’de ankete katılanların % 5,5’inin orta, % 94,5’inin yüksek düzeyde bilince sahip olduğu belirlenmiştir. Pak ve Berber (2011) tarafından Eskişehir’de yapılan çalışmada ankete katılanların % 70,4’ünün bilinç düzeyi yüksek, % 25,8’inin ise orta düzeyde bilince sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu çalışma ile Pak ve Berber (2011)’in yaptığı çalışma arasında benzerlikler bulunmasına rağmen Kahramanmaraş’ta genelde yüksek düzeyde bilince sahip olan katılımcıların ankete daha fazla katılım gösterdikleri belirlenmiştir. Erol ve Yıldırım (2017) sosyoekonomik değişkenlerin orman kaynaklarının fonksiyonlarına göre ormanların alansal dağılımını etkilediğini tespit etmişlerdir. Atmış (1999) toplumun büyük bir kesiminde orman hizmetleri konusunda bilgi sahibi olduğunu dile getirmiştir. Bu çalışmadan elde edilen sonuç, yapılan çalışmaların sonuçlarıyla kısmen benzerlik göstermektedir.

Ankete katılan 291 kişinin orman kaynaklarının fonksiyonlarının farkındalığına ilişkin sorulara olumlu (“Kesinlikle Katılıyorum” ve “Katılıyorum” şeklinde) cevap verenlerin oranları, orman kaynaklarının fonksiyonlarına göre Tablo 6’da özetlenmiştir.

Tablo 6 incelendiğinde; ankete katılanların ormanların ekonomik fonksiyonlarından çok sosyo-kültürel ve ekolojik fonksiyonlara daha fazla önem verdikleri görülmektedir. Ekonomik fonksiyonlar aralarında sıralandığında % 85,3 ile ormanların hayvancılığın gelişmesine katkı sağladığı yönündeki ifade ilk sırada yer almaktadır. Ormanların temiz ve kaliteli içme suyu ile mineral ürünler üretmesi ifadesi % 59,8 ile son sırada bulunmaktadır. Sosyo-kültürel fonksiyonların sıralaması yapıldığında ormanların kentte yaşayan insanların daha fazla ilgisini çektiği yönündeki ifade (% 92,8) ilk sırada yer almaktadır. Son sırada ise ormanların av turizmine olanak sağladığı (% 64,3) ifadesi bulunmaktadır. Ekolojik fonksiyonlar aralarında sıralandığında ilk sırada ormanların doğal dengeyi sağlaması (% 97,3) ifadesi bulunmaktadır. Ormanlar karbon depolamaktadır (% 61,9) ifadesi ise son sırada yer almaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde fonksiyonlar arasında ankete katılanların ekolojik fonksiyonlara daha

fazla katılım gösterdikleri, bunu sosyo-kültürel ve ekonomik fonksiyonların takip ettiği tespit edilmiştir.

Tablo 6. Orman Kaynaklarının Fonksiyonları ile İlgili İfadelere Olumlu Yanıtların Dağılımı

Ormanların Ekonomik Fonksiyonlarıyla İlgili İfadeler		Frekans	Oran (%)
1	Ormanlar bünyesinde barındırdığı ot, yaprak vb. ürünler sayesinde hayvancılığın gelişmesine yardımcı olmaktadır.	248	85,3
2	Ormanlar barındırdığı bitki örtüsü sayesinde kaliteli bal üretimine katkı sağlamaktadır.	239	82,2
3	Yakacak odun üretimi ormanlardan sağlanmaktadır.	237	81,5
4	Ormanlardan odun - dışı orman ürünleri (mantar, defne, reçine vb.) üretimi yapılmaktadır.	227	78,0
5	Ormanlardan kaliteli tomruk, tel direği, maden direği, vb. odun ürünleri üretilmektedir.	224	77,0
6	Orman kaynaklarından elde edilen ürünler ulusal ve uluslararası pazarlarda ekonomik kazanç sağlamaktadır.	202	69,4
7	Tıp, kozmetik, kimya ve boya vb. sanayi dalları için ormanlar önemli bir hammadde kaynağıdır.	199	68,4
8	Ormanlar temiz ve kaliteli içme suyu ile mineral ürünlerin üretimine katkı sağlamaktadır.	174	59,8
Ormanların Sosyo-Kültürel Fonksiyonları ile İlgili İfadeler			
1	Ormanlar sahip olduğu temiz hava, manzara, doğal ortam vb. ile özellikle şehirlerde yaşayan insanların daha fazla ilgisini çekmektedir.	270	92,8
2	Ormanlar hava ve gürültü kirliliğini azaltarak toplum sağlığına olumlu yönde katkı sağlamaktadır	269	92,4
3	Rekreasyon (piknik, yürüyüş, dinlenme) faaliyetleri için uygun alanlar ormanlarda yer almaktadır.	259	89,0
4	Ormanlar pek çok sosyal ve sportif aktiviteler için uygun alanlar sağlamaktadır.	236	81,1
5	Ormanlar estetik görünüm sağlamaktadır.	229	78,8
6	Ormanlardan bilimsel (eğitim, araştırma vb.) amaçlarla faydalanılmaktadır.	219	75,3
7	Ormanlar içerisindeki balıkçılık, arıcılık, vb. faaliyetler geniş bir istihdam ve gelir imkânı oluşturmaktadır.	213	73,2
8	Ormanlar ulusal savunmada stratejik öneme sahiptir.	204	70,2
9	Ormanlar su kaynaklarının korunmasına katkıda bulunmaktadır.	194	67,7
10	Ormancılık faaliyetlerinde insanlara sağlanan iş ve gelir imkânları köyden kente göçü azaltmaktadır.	188	64,6
11	Ormanlar av turizmi alanları olarak işlev görmektedir.	187	64,3
Ormanların Ekolojik Fonksiyonları ile İlgili İfadeler			
1	Ormanlar doğal dengeyi sağlamaktadır.	283	97,3
2	Ormanlar oksijen üretmektedir.	274	94,2
3	Ormanlar yaban hayatı için barınma ve beslenme ortamı oluşturmaktadır.	272	93,5
4	Heyelanın önlenmesinde ormanlar önemli işleve sahiptir.	264	90,7
5	Ormanlar çığ oluşumunu önlemektedir	262	90,1
6	Ormanlar taş yuvarlanması, kaya düşmesi vb. doğal afetlerin etkisini azaltmaktadır.	259	89,0
7	Erozyonun önlenmesine ormanlar katkıda bulunmaktadır.	258	88,6
8	Küresel ısınma ve iklim değişimi üzerinde ormanlar olumlu etkiye sahiptir.	257	88,3
9	Milli Park, Tabiat Parkı gibi özel nitelikli alanları ormanların bünyesinde barındırmaktadır.	254	87,3
10	Biyolojik çeşitliliğin sağlanmasına ormanlar katkıda bulunmaktadır.	253	86,9
11	Ormanlar yeraltı sularının zenginleşmesini sağlamaktadır.	250	86,0
12	Ormanlar barajların ekonomik ömrünü uzatmaktadır.	249	85,5
13	Sel ve taşkınların meydana gelmesini ormanlar önlemektedir.	239	82,1
14	Ormanlar iklimi düzenleme işlevini yerine getirmektedir.	233	80,1
15	Hassas alanların ve ekosistemlerin korunmasına ormanlar katkı sağlamaktadır	223	76,6
16	Ormanlar karbon depolamaktadır.	180	61,9

Sosyo-Ekonomik Özellikler ile Bilinç Düzeyi Puanları Arasındaki İlişki

Orman kaynaklarına yönelik farkındalıkta cinsiyet, yaş, eğitim durumu, gelir düzeyi ile ilgili ortaya çıkan farklı sonuçlar araştırma açısından önem arz etmektedir. Orman kaynaklarının fonksiyonlarına ilişkin bilinç düzeyi ile cinsiyet arasındaki ilişki Tablo 7’de görülmektedir.

Tablo 7. Bilinç Düzeyinin Ankete Katılanların Cinsiyetine Göre Dağılımı

		Bilinç Düzeyi			
		Orta	Yüksek	Toplam	
Cinsiyet	Erkek	Frekans	11	165	176
		Cinsiyet içindeki oranı (%)	6,3	93,7	100,0
	Kadın	Frekans	5	110	115
		Cinsiyet içindeki oranı (%)	5,3	94,7	100,0
Toplam		Frekans	16	275	291
		Cinsiyet içindeki oranı (%)	5,5	94,5	100,0

Tablo 7’de yüksek bilinç düzeyi grubunda kadınların erkeklere göre daha yüksek bilince sahip olduğu anlaşılmaktadır. Cinsiyet ile bilinç düzeyi arasında belirlenen bu farklılığın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan khi-kare testi sonucunda bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($\chi^2=0,484$, $p=0,486$). Bu sonuç, Pak ve Berber (2011)’in yaptığı çalışmanın sonucu ile benzerlik göstermemektedir. Bunun nedeni ise eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması ile birlikte teknolojiye yaşanan ilerlemeler bilgiye ulaşımı kolaylaştırmıştır. Bunun sonucunda da kadın-erkek arasındaki eşitsizlik büyük ölçüde ortadan kalkmıştır.

Orman kaynaklarının fonksiyonlarına ilişkin bilinç düzeyi ile yaş grupları arasındaki ilişki Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8. Bilinç Düzeyinin Ankete Katılanların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

		Bilinç Düzeyi			
		Orta	Yüksek	Toplam	
Yaş Grupları	16-34	Frekans	11	141	152
		Yaş grupları içindeki oranı (%)	7,2	92,8	100,0
	35-49	Frekans	5	89	94
		Yaş grupları içindeki oranı (%)	4,3	95,7	100,0
	50-70	Frekans	0	45	45
		Yaş grupları içindeki oranı (%)	0,0	100	100,0
Toplam		Frekans	16	275	291
		Yaş grupları içindeki oranı (%)	5,5	94,5	100,0

Tablo 8 incelendiğinde; yüksek düzeyde bilinç düzeyine sahip olanlarda yaş arttıkça bilinç düzeyinin de arttığı tespit edilmiştir. Yaş ile bilinç düzeyi arasında belirlenen bu farklılığın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan khi-kare testi sonucunda bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($\chi^2=3,508$, $p=0,173$). Bu sonuç, Pak ve Berber (2011)’in bilinç düzeyi ile yaş grupları arasında önemli bir fark olmadığı şeklindeki tespitini doğrulamaktadır. Ayrıca Atmış (1999); Kurdoğlu ve Düzgüneş (2011) çalışmalarında genç yaş grubunun orman hizmetlerine daha ilgili olduklarını ifade etmişlerdir. Bu çalışmada da genç yaş grubunun orman hizmetlerinin işlevleri ile ilgili yapılan çalışmalara öncelik verdikleri tespit edilmiştir.

Orman kaynaklarının fonksiyonlarına ilişkin bilinç düzeyleri ile ankete katılanların eğitim durumları arasındaki ilişki Tablo 9’da görülmektedir.

Tablo 9. Bilinç Düzeyinin Ankete Katılanların Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı

		Bilinç Düzeyi				
		Orta	Yüksek	Toplam		
Eğitim Düzeyi	Okur-Yazar	Frekans	2	11	13	
		Eğitim içindeki oranı (%)	15,4	84,6	100,0	
	İlkokul	Frekans	3	12	15	
		Eğitim içindeki oranı (%)	20,0	80,0	100,0	
	Ortaokul	Frekans	2	21	23	
		Eğitim içindeki oranı (%)	8,7	91,3	100,0	
	Lise	Frekans	6	97	103	
		Eğitim içindeki oranı (%)	5,8	94,2	100,0	
	Yüksekokul/ Üniversite	Frekans	3	119	122	
		Eğitim içindeki oranı (%)	2,5	97,5	100,0	
	Yüksek Lisans	Frekans	0	15	15	
		Eğitim içindeki oranı (%)	0,0	100,0	100,0	
	Toplam		Frekans	16	275	291
			Eğitim içindeki oranı (%)	5,5	94,5	100,0

Bu tabloda yüksek düzeyde bilince sahip olanların genel olarak eğitim seviyesi arttıkça bilinç düzeyinin de arttığı görülmektedir. Eğitim durumu ile bilinç düzeyi arasında belirlenen bu

farklılığın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan khi-kare testi sonucunda bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\chi^2=12,032$, $p=0,034$). Bu çalışma ile Pak ve Berber (2011)'in yaptığı çalışmanın sonucu benzerlik göstermektedir.

Orman kaynaklarının fonksiyonlarına ilişkin bilinç düzeyleri ile ankete katılanların aylık gelir durumu arasındaki ilişki Tablo 10'da görülmektedir.

Tablo 10. Bilinç Düzeyinin Ankete katılanların Aylık Gelir Durumuna Göre Dağılımı

		Bilinç Düzeyi				
		Orta	Yüksek	Toplam		
Aylık Gelir	1250-2500	Frekans	1	15	16	
		Aylık gelir içindeki oranı (%)	6,3	93,7	100,0	
	2501-5000	Frekans	8	124	132	
		Aylık gelir içindeki oranı (%)	6,1	93,9	100,0	
	5001-7500	Frekans	6	85	91	
		Aylık gelir içindeki oranı (%)	6,6	93,4	100,0	
	7501-10000	Frekans	0	29	29	
		Aylık gelir içindeki oranı (%)	0,0	100,0	100,0	
	> 10000	Frekans	1	22	23	
		Aylık gelir içindeki oranı (%)	4,3	95,7	100,0	
	Toplam		Frekans	16	275	291
			Aylık gelir içindeki oranı (%)	5,5	94,5	100,0

Tablo 10 incelendiğinde; 2501-5000 yaş grupları arasındaki katılımcıların yoğunluklu olarak yüksek bilinç düzeyinde yer aldığı görülmektedir. Bu noktadan sonra ise gelir arttıkça bilinç düzeyinin düştüğü görülmektedir. Eğitim durumu ile bilinç düzeyi arasında belirlenen bu farklılığın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan khi-kare testi sonucunda bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($\chi^2=2,054$, $p=0,726$). Bu sonuç, Pak ve Berber (2011)'in yaptığı çalışmanın sonucu ile tutarlılık göstermemektedir. Gürbüz vd. (2011) yaptığı çalışmada çevresel davranış, çevresel bilgi, çevresel tutum, çevre algısı üzerine gelirin bir etkisi olmadığını ifade etmiştir. Gelir düzeyi arttıkça orman algısında bir değişim gözlenmemektedir. Kızılaslan ve Kızılaslan (2005) yaptığı çalışmada da gelir düzeyinin çevre bilincine çok fazla etki yapmadığını tespit etmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Orman ekosistemleri odun, odun dışı orman ürünleri, ot, rekreasyon hizmetleri gibi doğrudan kullanım değerine sahip ürün ve hizmetlerin yanı sıra, toprak koruma, sel kontrolü, karbon tutma gibi dolaylı kullanım değerine sahip hizmetler de üretmektedir. İnsanoğlu ormanın sağladığı bu ürün ve hizmetlerden faydalanmıştır ve bu faydalanma günümüzde de devam etmektedir. Ormanlar bünyesinde farklı ürün ve hizmetleri barındırdığı için farklı toplumsal kesimlerini farklı düzeylerde etkilemektedir.

Orman kaynaklarının rasyonel ve sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde planlanabilmesi için toplumun bu kaynaklar ile ilgili beklentilerinin belirlenmesi gerekmektedir. Ancak bu beklentilerin belirlenebilmesi için de toplumun orman kaynakları ile ilgili belirli bir algıya sahip olması gerekmektedir. Eğer toplum yeterli düzeyde bilgiye sahip değilse ve bilgi edinmek istiyorsa hangi yollarla toplumun bilinçlendirilebileceği, ormancılık politikaları ve faaliyetleri açısından önemli bir sorun olarak ele alınmalı ve çözüme kavuşturulmalıdır.

Araştırma sonucunda orman kaynaklarının fonksiyonlarına ilişkin bilinç düzeyi genel olarak değerlendirildiğinde; ankete katılanların % 94,5'inin yüksek düzeyde bilince sahip olduğu

ortaya çıkmaktadır. Ayrıca orman kaynaklarının fonksiyonları ile ilgili ifadeler genel olarak değerlendirildiğinde; ankete katılanların ekolojik fonksiyonlara daha fazla katılım gösterdikleri, bunu sosyo-kültürel ve ekonomik fonksiyonların takip ettiği tespit edilmiştir. Genel olarak araştırmaya katılan bireylerin orman kaynaklarının topluma sunmuş olduğu ürün ve hizmetlerle ilgili yüksek düzeyde bilince sahip oldukları ortaya çıkmaktadır. Bunun nedeni ise küresel ısınma ve iklim değişikliği olgusunun etkilerinin hissedilmeye başlanması ile birlikte ormanlar ve çevre konularının ön plana çıkmasıdır. Gelişen teknolojiyle birlikte sosyal medyada, görsel ve yazılı medyada küresel ısınma ve iklim değişikliğinin etkileri anlatılmaktadır. OGM ile çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından kamu spotları ile bilgilendirme ve bilinçlendirme faaliyetleri yapılarak orman kaynaklarının sunmuş olduğu ürün ve hizmetler topluma tanıtılmaktadır. Bu çalışmaların niteliği ve niceliği artırılarak toplumun ormanların önemi ve işlevleri konusunda bilinçlendirilmesi yaşanan çevresel felaketlerin minimum düzeye indirilmesinde etkili stratejiler izlenmesini sağlayabilecektir.

Ormancılık faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi sürecinde orman köylülerinin bilgilendirilmesinin yanı sıra kentlerde yaşayan insanların orman algılarını geliştirmek, daha etkili ve yeterli bilgi akışını sağlamak büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda Kahramanmaraş ilinde ankete katılanların ormana bakış açısı, ormandan faydalanma şekilleri ve ormancılık teşkilatının yaptığı çalışmalar ile cinsiyet, yaş, eğitim ve gelir düzeyi arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Yapılan analizler sonucunda yaş ile ormana bakış açısı, ormandan faydalanma şekilleri ve ormancılık teşkilatının yaptığı çalışmalar değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Bu durum bu üç değişkene ankete katılanların verdiği cevaplar arasında çok büyük farklılıklar olmamasından kaynaklanmaktadır. Ancak burada 16-34 yaş grubu ormanların korunması ve ormandan rekreasyon, piknik, kamp, spor ve dinlenme amaçlı faydalanmalar açısından ön plana çıkmaktadır. Cinsiyet ile ormandan faydalanma şekilleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Kahramanmaraş'ta ankete katılan erkeklerin kadınlara oranla ormanın sunduğu ürün ve hizmetlerden daha fazla faydalandıkları tespit edilmiştir.

Eğitim ve gelir değişkenleri ile ormandan faydalanma şekilleri ve ormancılık teşkilatının yaptığı çalışmalar arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Lise veya üniversite mezunları ormandan daha fazla faydalanmaktadırlar. Bu faydalanmanın şekli ise rekreasyon, piknik, kamp, spor ve dinlenme amaçlı olmaktadır. Lise ve üniversite mezunlarının ormancılık teşkilatının yaptığı çalışmalarını daha yakından takip ettikleri tespit edilmiştir. Bu çalışmada 2500-5000 TL ile 5001-7500 TL gelir grupları arasında yer alan katılımcıların ormandan rekreasyon, piknik, kamp, spor ve dinlenme amacıyla daha fazla faydalanmak istedikleri tespit edilmiştir. Gelir düzeyi ile ormancılık teşkilatının yaptığı çalışmalar incelendiğinde 2500-5000 TL ile 5001-7500 TL gelir gruplarına sahip katılımcıların ormancılık teşkilatının yaptığı orman koruma ve ağaçlandırma çalışmalarından daha fazla haberdar oldukları tespit edilmiştir. Bu durum eğitim düzeyleri ve gelir seviyeleri arttığında insanların entelektüel faaliyetlere zaman ayırabildiklerini göstermektedir. Bunun neticesinde de beklenildiği gibi ormanlar sadece gelir amaçlı olarak düşünülmemekte, ormanların rekreasyon gibi işlevleri ön plana çıkmaktadır.

Orman kaynaklarının fonksiyonlarına ilişkin farkındalık ile cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve gelir düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi önemli araştırma konuları arasında yer almaktadır. Bu çalışmada cinsiyet ile orman kaynaklarına ilişkin bilinç düzeyi arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Türkiye'de eğitim olanaklarının yaygınlaştırılması, lise ve üniversite sayılarının niceliksel olarak artırılmasıyla birlikte eğitimde kadın-erkek eşitsizliği büyük

oranda azaltılmıştır. Böylece önceki yıllarda kadın-erkek arasında mevcut olan eğitim seviyesi farkı minimum düzeye inmiştir. Bu durum bilinç düzeyinin cinsiyete göre değişmemesini destekler niteliktedir.

Katılımcılar yaşları açısından ele alındığında yüksek bilinç düzeyi açısından yaş grupları arasında önemli bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Ancak 16-34 yaş grubunun yüksek düzeyde bilince sahip olduğu görülmektedir. Bu durumun nedeni olarak da küresel ısınma ve iklim değişimi olguları gibi çevresel felaketlerin sıklıkla yaşanması ve eğitim sistemi içerisinde bu konulara verilen önemin artması gösterilebilir. Son yıllarda ilkökul, ortaokul ve lise öğrencilerinin çevre konusunda bilinç düzeyinin artırılması amacıyla ders müfredatına çevre eğitimiyle ilgili dersler eklenmiştir. Çevresel felaketlerin arttığı günümüz dünyasında tüm toplum kesimleri bilinçlendirilerek, orman kaynaklarının bu felaketleri önlenmede üstlendiği rollere önem verilmelidir.

Ankete katılanların bilinç düzeyinin eğitim seviyelerine göre durumu incelendiğinde, beklenildiği gibi eğitim seviyesi yükseldikçe bilinç düzeyinin arttığı, lise ve üniversite mezunlarının büyük oranda yüksek bilinç düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Orman kaynaklarının fonksiyonlarına ilişkin bilinç düzeyi ile eğitim seviyesi arasındaki farklılığın anlamlı olduğu, bu çalışmada istatistiksel olarak da belirlenmiştir. Bu durum özellikle orman algısını şekillendirmede eğitim ve halkla ilişkilerin etkin bir şekilde kullanılabilmesine işaret etmektedir. Toplumun çevre ve doğal kaynaklar ile ilgili eğitim düzeyinin artırılması ile çevrenin ve doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi sağlanabilecektir. Ayrıca olumsuz insan etkisinin en alt seviyeye indirilmesi mümkün olabilecektir.

Bireylerin ekonomik sıkıntıları azaldıkça diğer sosyal, kültürel faaliyetlere daha fazla katılabileceklerini söylemek mümkündür. Diğer bir ifadeyle gelir düzeyi arttıkça bireyler zorunlu gereksinimlerinin dışında başka konularla da ilgilenmeye başlarlar. Ancak bu çalışmada ankete katılanların bilinç seviyeleri ile aylık gelir durumu arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Bu durum gelir seviyesinin tek başına çevresel duyarlılıkta bir anlam ifade etmediğini göstermektedir.

Sonuç olarak, son yıllarda toplum özellikle küresel ısınma ve iklim değişikliği etkileri ile birlikte çevresel sorunlara önem vermektedir. Bu sorunların etkilerinin en aza indirilmesi noktasında da doğal kaynaklar ve ormanlar ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle insanlar ormanların sağladığı ürün ve hizmetler konusunda belirli bir algıya sahip olmaktadır. Günümüzde insanlar ormanları salt odun hammaddesi üreten varlıklar olarak görmemektedir. Toplumun orman kaynaklarının fonksiyonlarına ilişkin bilinç düzeyleri artmaktadır. Bu durum gelişmiş ülkelerde görülen çevresel duyarlılık boyutuna ülkemizde de ilerleyen zamanlarda ulaşılabileceği fikrini akıllara getirmektedir. Ancak bu seviyelere çevresel konularda sağlam temellere oturtulmuş katılımcı yaklaşımın ön planda olduğu politikaların yapılması ve uygulanması ile ulaşılabileceği gözden kaçırılmaması gereken önemli bir husustur.

YAZAR KATKILARI

Mehmet Pak: Çalışma konusunun seçilmesi, çalışmanın yürütülmesi, makale taslağının hazırlanması **Okan Özkazanç:** Arazi çalışmasının yapılması, istatistiksel analizlerin yapılması, verilerin yorumlanması **Arif Okumuş:** Verilerin yorumlanması ve analizi, makale taslağının hazırlanması. Bütün yazarlar sonuçları tartışmıştır ve nihai taslağa katkıda bulunmuştur.

KAYNAKLAR

- Akesen A., Ekizoğlu, A. (2010) Ormancılık Politikası. Türkiye Ormancılar Derneği Eğitim Dizisi, Yayın No: 6, Sayfa: 1-17, Ankara.
- Asan, Ü. (1995). Orman Kaynaklarının Rasyonel Kullanımı ve Ülkemizdeki Durum, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Seri B, 4(37), 52-67.
- Asan, Ü. (1999). Orman Fonksiyonlarının Haritalanması ve İşletme Sınıfı Ayırımı. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Seri: B, Cilt: 49, Sayı: 1-2- 3-4.
- Asan, Ü., (2013). Orman Amenajmanı Esasları (Temel Kavramlar, Amaçlar ve İlkeler). İstanbul Üniversitesi Yayın No: 5146, Orman Fakültesi Yayın No: 502, İstanbul
- Atmış, E. (1999). Orman Toplum İlişkilerine Farklı Bir Bakış: Kentlinin Ormana Yaklaşımı (Bartın Örneği). Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 1(2), 56-68.
- Atmış, E. (2001). Sürdürülebilir Ormancılıkta Halk Katılımının İlk Aşaması: Toplumun Beklentilerinin Tespiti. I. Birinci Ulusal Ormancılık Kongresi, Türkiye Ormancılar Derneği, Ankara, s:218-233.
- Batur, M. (2005). Orman İşletmelerinde Fonksiyonel İdare Süresi Tespitinin Teorik ve Pratik Esasları, Ege Ormancılık Araştırma Müdürlüğü Teknik Bülten Serisi No: 30
- Birben, Ü., Ünal, H. E., Karaca, A. (2018). Orman Kaynaklarına İlişkin Toplumsal Algının İncelenmesi (Çankırı kent merkezi örneği). Türkiye Ormancılık Dergisi, 19(1), 76-82.
- Birben, Ü., & Ünal, H. E. (2020). Kentlinin Ormana Bakışı: Ankara İl Merkezi Örneği. Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 22(3).
- Coşkun, A. (2019). Tüketicilerin Çevre Bilinci ve Çevreci Tüketici Satın Alma Davranışının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eraslan, İ. (1982). Orman Amenajmanı Ders Kitabı, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayını, 507-516.
- Erol, S. Y. (2012). Differences between urban and rural population with respect to demand on forestry aspects, in a case study of the Turkish province of Balıkesir. *Ciência Rural*, 42(3), 436-443.
- Erol, S. Y., Yıldırım, H. T. (2017). Investigation of relations between forest functions and some socioeconomic variables: The case of Turkey. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 67(2), 123-135.
- FAO and UNEP (2020). The State of the World's Forests 2020. Forests, Biodiversity, and People. Rome.
- Geray, A. U. (1998). Orman Kaynaklarının Yönetimi, Devlet Planlama Teşkilatı Yayını, Ulusal Çevre Eylem Planı, Ankara, 115s.
- Geray, A., U., Türker, A., Yılmaz, E. (2001). İşlevsel (Fonksiyonel) Planlamaya Farklı Bir Yaklaşım. *Orman Mühendisliği Dergisi*, 3(38), Ankara, s:19-23.
- Geray U., Şafak, İ., Yılmaz, E., Kiracıoğlu, Ö., Başar, H. (2007) İzmir İlinde Orman Kaynaklarına İlişkin İşlev Önceliklerinin Belirlenmesi, Ege Ormancılık Araştırma Müdürlüğü Yayın No:46, Teknik Bülten No:35, 137s. İzmir.
- Gürbüz, H., Kışoğlu, M., Alaş, A., Sülün, A. (2011) Biyoloji Öğretmeni Adaylarının Çevre Okuryazarlıklarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi, *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2 (1):1-14
- İlter, E., Ok, K. (2007). Ormancılık ve Orman Endüstrisinde Pazarlama İlkeleri ve Yönetimi (Genişletilmiş 2. Baskı), Form Ofset Matbaacılık, Ankara, 476s.
- Kılıç, S. (2016). Cronbach'ın alfa güvenilirlik katsayısı. *Journal of Mood Disorders*, 6(1), 47-48.
- Kızılaslan, H., & Kızılaslan, N. (2005). Çevre Konularında Kırsal Halkın Bilinç Düzeyi ve Davranışları (Tokat İli Artova İlçesi Örneği). *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 1(1), 67-89.

- Korkmaz, M. (2012). Orman İşletmelerinde İktisadilik Düzeyinin TOPSIS Yöntemi ile Analizi. SDÜ Orman Fakültesi Dergisi, 13, 14-20.
- Kurdoğlu, O., Düzgüneş, E. (2011). Artvin Kent Ormanının Rekreasyon Olanakları ve Kullanıcı Tercihlerinin İrdelenmesi, Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi 12 (2), 199-210.
- Meijaard, E., Abram, N. K., Wells, J. A., Pellier, A. S., Ancrenaz, M., Gaveau, D. L. A., Runting, R. K., Mengersen, K. (2013). People's perceptions about the importance of forests on Borneo. PloS one, 8(9), e73008.
- Ouko, C. A., Mulwa, R., Kibugi, R., Owuor, M. A., Zaehring, J. G., & Oguge, N. O. (2018). Community perceptions of ecosystem services and the management of Mt. Marsabit Forest in Northern Kenya. Environments, 5(11), 121.
- OGM (2014). Ekosistem Tabanlı Fonksiyonel Orman Amenajman Planlarının Düzenlenmesine Ait Usul ve Esaslar. 299 Sayılı Tebliğ, Orman İdaresi ve Planlama Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- OGM (2020). Sürdürülebilir Orman Yönetimi Kriter ve Göstergeleri Türkiye Raporu 2019. Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı, Ankara.
- Özdamar, K. (2003), Modern Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Kaan Kitabevi, Eskişehir.
- Özdönmez, M., Akesen, A., Ekizoğlu, A., 1998. Ormanlık Yönetim Bilgisi, İÜ. Orman Fakültesi Yayınları, RYN No: 4157, FYNo: 457, ISBN: 975-404-535-6, İstanbul.
- Öztürk A, Türker M F, Karagöl N (2003) Türkiye Orman Kaynakları Yönetiminde Katılımcılık, Türkiye Ormancılar Derneği II. Ulusal Ormanlık Kongresi Bildiriler Kitabı, Ankara, pp.344-359.
- Pak, M., & Berber, H. (2011). Orman Kaynaklarının İşlevlerine İlişkin Toplumsal Bilinç Düzeyinin İncelenmesi: Eskişehir ili örneği. Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 12(2), 161.
- Sağlam, B., Öztürk, A (2008). Orman Koruma Faaliyetlerinde Etkinliğin Artırılmasında Orman KöylüsüOrmanlık Teşkilatı İlişkileri: Artvin Orman Bölge Müdürlüğü Örneği. Kastamonu Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi, 8(2), 131-143.
- Shapiro, S. S., Wilk, M. B., & Chen, H. J. (1968). A comparative study of various tests for normality. Journal of the American statistical association, 63(324), 1343-1372.
- Şafak, İ. (2009). Orman Mühendisleri Açısından Ege Bölgesi'ndeki Önemli Orman İşlevleri. Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 1. Ulusal Batı Karadeniz Ormanlık Kongresi Bildiriler Kitabı 2009, Özel Sayı, ISSN:1302-0943, Cilt:II, s:626-632.
- Şafak, İ., & Gül, A. U. (2012). Orman Mühendislerinin Orman İşlevlerine ve Ormanlık Faaliyetlerine Verdikleri Önem Düzeylerinin Değerlendirilmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi Seri: A, 13(2), 123-133.
- Şenyurt, A., Temel, A. B., Özkahraman, Ş. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Çevresel Konulara Duyarlılıklarının İncelenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 2(1), 8-15.
- Yavuz, H. (2000). Parametrik Olmayan İstatistiksel Yöntemler, 464 s.
- Yılmaz, E. (2004). Orman Kaynaklarının İşlevsel Planlaması, Doğu Akdeniz Ormanlık Araştırma Müdürlüğü Yayın No: 32, Teknik Bülten No:23, Tarsus, 130s.